

Inspraak & medezeggenschap

Wim Eggens

Inspraak en medezeggenschap. Voor mij zijn dat twee woorden die ik in één adem noem. Ik heb ze altijd gezien als synoniemen. Een korte rondgang op Internet leert dat de twee woorden elkaar in betekenis grotendeels overlappen. In een aantal gevallen wordt “inspraak” genoemd als betekenis van “medezeggenschap” en andersom.

Als er al een verschil tussen de 2 termen wordt gemaakt, dan is het dat inspraak vooral gaat over *mogen meepraten* en *betrokken worden*. Over medezeggenschap wordt vooral geschreven in termen van *meebeslissen*. Een helder onderscheid tussen de twee is er in het dagelijks taalgebruik niet.

Maar wél in de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen (Wmcz 2018)!

In de Wmcz 2018 worden de termen “inspraak” en “medezeggenschap” als twee van elkaar te onderscheiden begrippen gehanteerd. Lees de Memorie van Toelichting¹:

Bij medezeggenschap is sprake van medezeggenschap door indirecte participatie. De belangen van de cliënten worden behartigd door een daartoe ingesteld vertegenwoordigend orgaan.

Bij inspraak is sprake van de mogelijkheid van alle individuele cliënten om direct jegens de zorgaanbieder hun wensen en meningen kenbaar te maken.

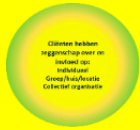
Op grond van de Wmcz 2018 hebben zorgorganisaties waar mensen langdurig verblijven de verplichting om zowel aan inspraak als aan medezeggenschap vorm te geven.

Op de volgende pagina's ga ik op basis van wat de Wmcz daarover zegt in op de verschillen tussen *inspraak* en *medezeggenschap*.

En dat alles mondt uit in een tekening:

¹ Memorie van Toelichting Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, 34 858, pagina 3

Wat is de bedoeling

Waar gaat het allemaal over? Bij inspraak en medezeggenschap gaat het om de vraag: *Hoe hebben cliënten zoveel mogelijk invloed op de omgeving waarin zij wonen en zorg krijgen?*

De bedoeling is dat cliënten invloed hebben op beleid en uitvoering, waardoor de kwaliteit van zorg voor cliënten optimaal is.

Medezeggenschap en inspraak zijn instrumenten om goede zorg voor elkaar te krijgen.

Cliënten en inspraak

Inspraak

Uitvoering

Bij inspraak gaat het om de *uitvoering* van het beleid. Hoe pakt dat uit in de dagelijkse praktijk van een woonhuis of huiskamer of centrum? Wat betekent het voor jou als cliënt of als verwant?

Het gaat om het leven van alledag en om het samenleven door cliënten, verwanten en medewerkers.

Hoe vind ik het?
Is het hier *leuk / fijn / gezellig*?
Hoe pakt het uit?
Kan het anders?

Bij inspraak gaat het over jouw ervaringen als cliënt of als verwant van een cliënt. Voorop staat de vraag of je het naar je zin hebt en wat je samen kunt doen om ervoor te zorgen dat iedereen op de groep / in huis het naar z'n zin heeft.

Opkomen voor jezelf

Bij "*inspraak*" gaat het steeds om de vraag hoe je als cliënt het dagelijks leven ervaart. Voor mantelzorgers gaat het erom hoe hun familielid de dagelijkse zorg ervaart. Het gaat om eigen ervaringen. Je komt voor jezelf of voor je familielid op.

Keukentafel

Hoe een organisatie vorm geeft aan inspraak is niet vastgelegd. De organisatie is daar vrij in.

De term "*keukentafel*" staat voor een goed, open gesprek tussen cliënten, verwanten en medewerkers.

Bij inspraak kan ook gedacht worden aan vormen van enquêtes en digitale mogelijkheden voor contact (bijvoorbeeld een whatsapp-groep).

Informeel

De vormgeving van inspraak is niet aan regels gebonden. Inspraak kent zo min mogelijk procedures. Het belangrijkste is de dialoog tussen cliënten en medewerkers.

Kleine aantallen, groepen

Bij inspraak gaat het om het kleinste niveau van samenleven van cliënten. Inspraak gaat over het samenleven in een huiskamer, op een afdeling of in een kleinschalige woonvoorziening.

Specifiek

Bij inspraak gaat het alleen om die ene specifieke woonomgeving. Alles wat met samenleven op de groep / in huis te maken heeft, kan in inspraak aan de orde komen.

Gewoon doen
Trial & error
Werkt het?

Je kunt hele boeken schrijven over de vraag hoe je die inspraak nu het beste vorm geeft en welke methodieken je het beste kunt gebruiken. Methodieken gaan echter op den duur vervelen en werken niet meer.

Ga gewoon aan de slag! Zet stoelen in een kringetje en ga met elkaar in gesprek. Heb belangstelling voor elkaars ideeën en spreek met elkaar af hoe je ideeën kunt gaan uitvoeren.

En als het niet werkt? Doe het de volgende keer dan net iets anders. Kies een andere tijd, maak eens een keer wél gebruik van een leuke gespreksmethode. Of stel een vraag op de groepsapp in plaats van iedereen uit te nodigen voor een bijeenkomst.

Probeer gewoon dingen uit.

Resultaat!

En natuurlijk moet inspraak tot resultaten leiden. Het moet ertoe leiden dat de kwaliteit van leven en werken goed blijft of verbetert.

Cliënten en medezeggenschap

Medezeggenschap

Beleid

Bij medezeggenschap gaat het om de *totstandkoming* van beleid. De organisatie voert beleid om ervoor te zorgen dat de zorg van goede kwaliteit is en om ervoor te zorgen dat die zorg ook op de lange termijn gegeven kan worden.

Beleid wordt binnen de zorgorganisatie meestal op twee niveaus² gemaakt, namelijk:

- Lokaal (huis of regio)
- Centraal (hele organisatie)

De cliëntenraad adviseert over dat beleid.

Plannen, Algemene kaders, Regelingen, Strategie

De cliëntenraad beoordeelt of beleidsvoornemens de kwaliteit van zorg ten goede komen en geeft er vervolgens advies over. De cliëntenraad adviseert bijvoorbeeld over de begroting of over het kwaliteitsplan of over regelingen voor plaatsing van cliënten

Wat betekent het voor de cliënten? Cliëntenperspectief

Steeds doet de cliëntenraad dat met in het achterhoofd de vraag wat het voorgenomen besluit nu precies betekent voor de cliënten. Is het voorgenomen besluit gunstig voor hen of juist niet? De cliëntenraad kijkt met de ogen van de cliënt naar de wenselijkheid van besluiten.

Belangenbehartiging & vertegenwoordiging

Bij het ontwikkelen van het beleid spelen allerlei belangen een rol. Dat zijn de belangen van de organisatie zelf, bijvoorbeeld zaken als voortbestaan en imago. Het kunnen ook de belangen van de medewerkers zijn, bijvoorbeeld rechtspositie, salaris, carrièrekansen.

Het zijn ook de belangen van de cliënten die een rol spelen, bijvoorbeeld snelle en doeltreffende zorg.

De organisatie weegt al die belangen tegen elkaar af en ontwikkelt beleid op basis van die afweging.

Cliëntenraden beoordelen of de belangen van cliënten voldoende zijn meegewogen en geborgd.

Vergadertafel

Belangenbehartiging vindt plaats aan de vergadertafel. Aan de hand van een agenda op basis van schriftelijke voorbereiding overleggen de cliëntenraad en de organisatie met elkaar.

² Soms is er sprake van 3 niveau's: centraal, regionaal en lokaal. In deze notitie ga ik even uit van twee niveau's

Formeel

De positie van de cliëntenraad is aan regels gebonden. Die regels worden beschreven in de Wmcz 2018. In die wet wordt beschreven over welke besluiten de cliëntenraad advies moet kunnen geven en hoe dat adviestraject precies in elkaar zit.

Grote getallen, collectiviteiten

De leden van de cliëntenraad vertegenwoordigen een groep cliënten. Zij spreken namens de cliënten.

Het kan om grote getallen gaan. Zo kan een centrale cliëntenraad duizenden cliënten vertegenwoordigen. Voor lokale cliëntenraden geldt dat zij ruwweg tussen de vijftig en honderdvijftig cliënten vertegenwoordigen.

Adviseren / Instemmen

Uiteindelijk adviseert de cliëntenraad de organisatie over voorgenomen besluiten. Als de cliëntenraad zich kan vinden in besluiten en de cliëntenraad vindt dat de belangen van cliënten voldoende zijn meegewogen, brengt hij een positief advies uit of hij geeft zijn instemming aan het besluit.

Als de cliëntenraad vindt dat een besluit ten koste van de cliënten zou (kunnen) gaan, dan geeft hij een negatief advies of hij stemt niet met het besluit in.

Wisselwerking inspraak en medezeggenschap

Uitvoering

Cliënten hebben inspraak en medezeggenschap.

Inspraak en medezeggenschap hebben nauw met elkaar te maken.

Inspraak

De cliëntenraden baseren hun standpunten op wat zij horen van cliënten en verwanten. Tenslotte vertegenwoordigen zij hen. De gesprekken aan de keukentafel zijn voor de cliëntenraad een belangrijke bron van informatie.

Cliëntenraden kunnen inspraak ondersteunen door erop toe te zien dat er regelmatig momenten van inspraak zijn, door bij die momenten cliënten en verwanten te informeren.

Medezeggenschap

Het is belangrijk dat er een goede uitwisseling is tussen wat er gebeurt in inspraak en wat er gebeurt in de medezeggenschap.

Beleid

Niveaus inspraak en (mede)zeggenschap

Zeggenschap	Individueel: Zorg, begeleiding en behandeling. Zorgleefplan	<p>Alle mensen hebben zelfbeschikkingsrecht. Je bepaalt zelf wat er met je lichaam gebeurt.</p> <p>Cliënten (of hun wettelijk vertegenwoordigers) hebben zeggenschap over de zorg. Zij moeten toestemming geven voor zorg, begeleiding en behandeling. Om die toestemming te kunnen geven, moeten ze goede informatie krijgen.</p>
Inspraak	Samenleven in de groep	<p>In elke woongroep, huiskamer, locatie leven vragen die te maken hebben met <i>“Hoe houden we het gezellig?”</i></p> <p>Het gaat om alles wat te maken heeft met het samenleven van de leden van de groep. En de leden van de groep zijn niet alleen de cliënten, maar ook de medewerkers en vrijwilligers.</p>
Medezeggenschap	Lokatie	<p>Bij medezeggenschap gaat het om het meebepalen van het beleid van de organisatie. Meestal wordt dat beleid in een zorgorganisatie op 2 niveaus vorm gegeven:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De regiomanager voert beleid, dat alleen betrekking heeft op het huis (of de regio). Het is voor een deel beleid dat voor alle locaties van de zorgorganisatie gelijk is. Voor een ander deel is het beleid waar de regiomanager zelf invloed op heeft. Over dat beleid moet advies of instemming worden gevraagd aan de cliëntenraad van het huis. Op lokaal niveau is de grens tussen inspraak en medezeggenschap in een aantal gevallen moeilijk te trekken.
	Zorgorganisatie	<ol style="list-style-type: none"> 2. Op centraal niveau worden de kaders vastgesteld. Het gaat hier om beleid dat álle cliënten van de zorgorganisatie aangaat. De bestuurder van De zorgorganisatie overlegt met de centrale cliëntenraad en vraagt advies of instemming aan de centrale cliëntenraad.

